

יצחק אדוארד זלקינסון - חייו ומפעלו הספרותי*

בבקעת העצמות של התרגומים בתקופת ההשכלה מתנוססת דמותו של תורגמן עברי אחד, כמעט יחיד; היא מיתמרת ועולה מתוך השממה כדקל רם ונישא וירק־ענפים. היא צופה אלינו מתוך ערפלי התקופה מבעד לרשת צפופה של נסיונות־העתקה ומעשי עיבוד וקלקולי מקור, שתופשי־עט עלובים רבים, אשר נטלו לעצמם כתר של סופרים "העשירו" בהם את שפתנו וספרותנו. [...]

[בהמשך מתייחס ישראל כהן לכך שההתעלמות מזלקינסון נובעת מהמרת דתו לנצרות ומנסה לעמוד על טיבו, לצד ניתוח דוגמאות מתרגומו. בחרנו להביא קטע מסיפור המרת הדת של זלקינסון: [...]. עדויות רבות מוכיחות, שהוא נלכד ברשת המיסיון בעודנו עול ימים.

נראה, שבא ללונדון עירום ועריה, ללא מודע ומכר, ושם נצוד על־ידי אחד הסוכנים שעשה עליו רושם הן במידת הכנסת אורחים שגילה כלפיו והן באישיותו. העלם הרך לא עמד בפני פיתוייו והלך אחריו בעינים עצומות. מסופר עליו, שבתחילה הובא לבית ספר לתנ"ך, שהיה נראה בעיניו כבית מדרש, ושם פיטמוהו בתנ"ך מבלי שאמרו לו על מה ולמה. ומכיוון שהוא ידע את כתבי הקודש יפה היו מתנצחים עמו ומקיפים אותו בשאלות על פסוקים סתומים ובכתובים, המרמזים, לפי דעתם, על הברית החדשה ועל ישו. כמוכן שגם סיפוקו החמרי ניתן לו ואכסניה הוקצתה בשבילו. בהיותו בן־עיריה לא היה לו מושג כלשהו על המיסיון ועל להטיו, אם כי התנהגותם של האנשים הסובבים אותו היתה תמוהה בעיניו. מעט מעט שמו בידו את הברית החדשה והיו מלמדים אותו תורת משה ותורת־ישו בכרך אחד...

כאן עמדו על טיבו ועל כשרונותיו וטיפלו בו טיפול אבהי, אף הובטח לו, כי מטרתו, שלשמה בא לאנגליה, תוגשם. כי בקרוב יכניסוהו לאסכולה עליונה על מנת להשתלם בחכמות ובמדעים, שנפשו השתוקקה אליהם. פגישות שונות עם אנשים העמידוהו על הדרך שבה מוליכים אותו, וכמה פעמים רצה להיחלץ מידי מוריו ונותני לחמו, אולם מעמדו היה עלוב. עבודה לא מצא, בכיסו לא היתה פרוטה. לא היה לו חבר ורע להימלך עמו ולבקש מוצא מן המבוי הסתום שנקלע לתוכו. ימים אחדים לא חזר למארחיו והיבל תחבולות שונות כדי לעמוד ברשות עצמו ולא להיזקק למיסיונרים. אולם המחסור הכריע אותו.

באחד הימים, שבכתו באחד הגנים הציבוריים, נפגש עם אשה זקנה, שישבה אף היא על ספסל. האשה היתה לבושה ברוב הדר. היא התבוננה בו, כשהוא רועד מקור, ניגשה אליו ושאלתו בגרמנית מי הוא ומה מעשיו כאן. יע"ס הבחין מיד שהאשה מזרע ישראל היא וסיפר לה את כל המוצאות אותו. האשה הרגיעה אותו והביאתו אל ביתה, בית עשיר ומפואר, ושם ערכה לפניו שולחן מלא כל טוב והציגה אותו לפני בעלה, שבירך אותו ביהודית ליטאית. לאחר שיחה קצרה התחילו לשחות ביים התלמוד ומפרשיו ונתקרבו זה לזה. יע"ס סיפר לו, שהוא צמא להשכלה חילונית ומבקש לקנותה לו כאן. הזקן והזקנה, שהיו מיסיונרים גם הם, עשו את שליחותם בזהירות רבה. מיד הזמינו בשבילו מורה ללשון האנגלית וללימודים כלליים, שזלקינסון התמכר אליהם בכל נפשו. בספריה מצא ספרים מספרים שונים והגה בהם

בשקיקה רבה. מארחיו התייחסו אליו בעדינות ובעל הבית היה מדריך אותו בערמה רבה ומכוון אל כל מחשבותיו ומעשיו. כאן היה שומע בקורת על דת ישראל ועל תורת משה. יע"ס חשב את הבית לאחד הבתים היהודיים החפשיים.

זלקינסון שקד על לימודיו ועשה בהם חיל רב. הוא העריץ את מארחיו, שבתם היה פתוח לרווחה לפני כל אדם, בין שהם בני־ברית ובין שאינם בני־ברית. לאחר שהשפעתם עליו היתה ניכרת מאוד, החלו מגלים לו מי הם ומה רצונם ממנו. הוא הובא למסיבות של תיאולוגים נוצרים, שבהן נדונה שאלת

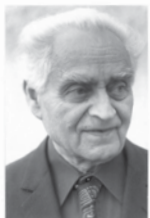
ישראל וגורלו, מצוקתו ודרך ישועתו. גם הזקנה לקחה חבל במסיבות אלו. הם שלחו אותו לסמינריון לכוהני הדת באדינבורג ושם הוכתר בתואר כהן עליון. בשובו ללונדון נתמנה ראש־המורים בבית־הספר העליון למיסיונרים.

זלקינסון שעמד בקשרי מכתבים עם יל"ג אשר העריץ אותו מאד, כתב באחד המכתבים את השורות הבאות:

"בלאנדן הקרה לפני אלהים אשה עשירה, זקנה וצנועה מאד, אשר ממעמקי לבבה אהבה את ה' ואת משיחו ואת עמו ישראל. האשה הזאת פעלה עלי כי אלך ואשמע לדברי הברית החדשה. הלכתי, שמעתי ונוצחתי... מהגימנאסיה הלאנדאנית הלכתי אל הסימינאר לכהנים אשר בעדינבורג. שם שקדתי גם על דקדוק הלשון העברית, על כתבי הקודש ועל ברית החדשה בשפת יוון. אבל גם למדתי גמרא הרבה עם המפרשים".

זה היה גורלו של זלקינסון וכך נעקר מבית ישראל.

בימים אלה מלאו שלושים שנה למותו של הסופר, מסאי, מבקר ספרות, מתרגם ועורך ישראל כהן (קאהאן; יליד מזרח גליציה 1905; הלך לעולמו בישראל, בפברואר 1986). ישראל כהן היה חבר ועד הלשון העברית, ויו"ר אגודת הסופרים, חתן פרס ברנר ופרס ביאליק לספרות יפה. שמות העט שהשתמש בהם: אלשייך, י. בן־יצחק, י. כ. מעיין, 'קורא' ו'מגיב'.

ישראל כהן

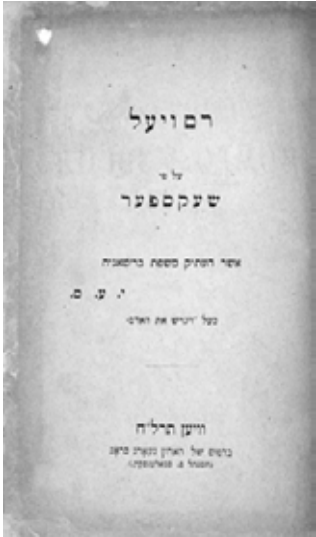
יצחק אדוארד זלקינסון

יצחק אדוארד זלקינסון (יצחק עדוארד זאלקינסאן 1820-1883), מתרגם עברי בן תקופת ההשכלה, יהודי מומר. בין תרגומו הידועים: הברית החדשה וכמה ממחזות שקספיר. נודע בתרגומו הנאמנים לטקסט המקורי ושומרים עם זאת על רוח השפה העברית, כשפה מקראית־פיוטית.

* מתוך: "יצחק אדוארד זלקינסון - חייו ומפעלו הספרותי", הוצאת "מסילה", תל־אביב, תש"ב.

הטקסט נלקח מתוך המאמר המופיע בשלמותו בפרויקט בן־יהודה;

השימוש באדיבות בנותיו של ישראל כהן, נודית גוברין וחגית הלפרין.

"רם ועל" ("דומיאו ויוליה") בתרגום זלקינסון